

Reactie ten behoeve van internetconsultatie Wet op de Jeugdbescherming

Inleiding

Na kennis te hebben genomen van het conceptwetsvoorstel hebben een aantal bijzondere curatoren (artikel 1: 250) onderstaande reactie geformuleerd. Als bijzondere curatoren dienen wij de stem van het kind binnen en buiten rechte te vertegenwoordigen. Een functie die wij helaas in het conceptwetsvoorstel op geen enkele manier ingebed zien dan wel genoemd worden. Juist in het versterken van de rechtsbescherming van kinderen vanaf 8 jaar achten wij het belang van de bijzondere curator groter.

Wij zijn ten principale voorstander van het versterken van het hoorrecht en de mogelijkheid voor kinderen vanaf 8 jaar binnen een jeugdbeschermingsmaatregelen gebruik te maken van de informele rechtsingang. Kinderen van 8 jaar en ouder kunnen tot grotere hoogte dan voorheen werd aangenomen, hun wensen en behoeften onder woorden brengen, informatie verwerken, afwegen en op zichzelf betrekken. Uitgaand van de criteria van wilsbekwaamheid van Appelbaum en Grisso kunnen veel kinderen vanaf op bepaalde gebieden als wilsbekwaam worden beschouwd.

Dit neemt niet weg dat kinderen vanaf 8 jaar ook nog gewoon hele jonge kinderen zijn. Jonge kinderen die verzeild raken in een procedure en daarin hun belang moeten verwoorden komen in een grote mensenwereld, als een soort Alice in Rechtbankland. Juist iemand die dan helpt, meeloopt, de kinderen in kwestie ondersteunt, is zo belangrijk. Juist iemand die hen helpt met het vinden van woorden en het formuleren van de wensen en behoeften op zittingen en in overleg met de instanties rondom een kind kan het verschil maken tussen angst en vertrouwen.

Met betrekking tot een aantal onderwerpen, willen wij graag vanuit onze expertise input geven. Immers, als bijzondere curatoren spreken wij kinderen, behartigen hun belangen, vertegenwoordigen hun stem en helpen hen op juridisch gebied. Dit maakt dat onze input is gebaseerd op de leefwereld van de kinderen waar dit wetsvoorstel betrekking op heeft.

Uithuisplaatsing subsidiair en proportioneel

Het is van groot belang dat deze richtlijn scherp in de wet wordt opgenomen. Een uithuisplaatsing is zeer impactvol en intens voor kinderen. Een uithuisplaatsing drukt op zeer veel ontwikkelingstaken voor de kinderen. Daarbij rukt het letterlijk een gezinsleven uit elkaar. Bij het onderzoeken van de alternatieven voor uithuisplaatsing, willen wij als bijzondere curatoren wijzen op 2 zaken:

- It takes a village to raise a child. Neem in de alternatieven ook de informele netwerken, andere gehechtheidsfiguren en vrienden van de kinderen mee. Het verschil tussen veerkrachtig opgroeien en niet veerkrachtig opgroeien, ligt hem onder andere in de mogelijkheid je als kind te verbinden met andere grote mensen naast je ouders (Rubin, 2016, Lam 2016¹).
- Kinderen kunnen soms heel goede ideeën hebben over de mogelijkheden en onmogelijkheden van hun eigen (familie)context. Binnen het onderzoek naar de

¹ E. Lam, Risicokind of evenwichtskunstenaar, Kind zijn ondanks een moeilijke thuissituatie, Uitg, Scriptum, 2016

alternatieven van uithuisplaatsing, dient ook het kind te worden betrokken. Hierbij kan worden gedacht aan een bijzondere curator of een gesprek met het kind zelf,

Het horen van kinderen vanaf 8 jaar en toegang tot de informele rechtsingang vanaf 8 jaar

Twee zaken wensen wij naar voren te brengen met betrekking tot met name de toegang tot de informele rechtsingang.

Vanuit ons werk met kinderen en jongeren zijn we in principe voorstander hiervan. Wel is het belangrijk dat juist bij jongere kinderen gewerkt wordt vanuit het juiste verwachtingsmanagement: wat gebeurt er met de wensen van het kind, waar kan het kind op rekenen? Daarbij moet rekening gehouden worden met de grote afhankelijkheid van kinderen van de grote mensen om hem of haar heen.

Vanwege de afhankelijkheid van kinderen is ook de kans op beïnvloedbaarheid groot. Kinderen hebben daarom een houvast nodig, iemand die naast het kind staat, zonder een richting voor het kind te willen bepalen. Dit kan een bijzondere curator zijn, of een door het kind zelf aangewezen vertrouwensfiguur dan wel kan de rol van de kinder- en jongerenrechtswinkel hierin belangrijk zijn.

Omgangsplan binnen 6 weken en rol van de rechtbank

Dat er binnen de conceptwet een bepaling is opgenomen om binnen 6 weken te komen tot een omgangsplan, is belangrijk. Het zorgt voor de stok achter de deur om zaken te regelen, kinderen weten dan hopelijk sneller waar zij met betrekking tot contacten met papa en mama aan toe zijn. Belangrijk is om niet alleen het belang van contact met ouders, maar ook met andere gehechtheidsfiguren en vrienden en vriendinnen (m.a.w. het gehechtheidsnetwerk ²) zo snel mogelijk te regelen.

Dat een omgangsplan eventueel via de rechtbank moet gaan, maakt dat de stok achter de deur reëel is. Een regie-kinderrechter is in deze situatie helpend: zowel de machtiging uithuisplaatsing, als eventueel zaken rond het omgangsplan, de voorgestelde geschillenregeling en de voorgestelde evaluatie zouden bij dezelfde rechter moeten zijn. Of dit praktisch haalbaar is, is niet aan ons om te beoordelen. Het zou ook voor kinderen die gehoord worden fijn kunnen zijn als dezelfde rechter steeds kijkt hoe het gaat.

Belangrijker echter voor een geslaagd omgangsplan is dat er vaste hulpverlening is. Immers, kinderen en ouders moeten vertrouwen kunnen ontwikkelen in deze heel kwetsbare fase van een uithuisplaatsing.

Geschillenregeling en formele rechtsingang 12+

Dat via de voorgestelde geschillenregeling en een formele rechtsingang voor kinderen van boven de 12 (binnen jeugdbeschermingsmaatregelen) de toegang tot de rechter makkelijker wordt, lijkt ons helder. Dat er op laagdrempelige wijze vragen over omgang kunnen worden voorgelegd, is in onze ogen een goed onderdeel van het wetsvoorstel.

Ook hier geldt dat het voor een puber een grote taak is, om zich te moeten verhouden binnen een procedure, juist vanwege de vele loyaliteiten die kunnen spelen. Ook hier willen wij wijzen

² Bakermans en Ijzendoorn, Recht doen aan gehechtheid, REP, april 2022, nr. 3, SDU

op de mogelijkheid om ambtshalve een bijzondere curator te benoemen, die met het kind kan meelopen en kan helpen de wensen en behoeften onder woorden te brengen, consequenties te overzien en staande te blijven in alle stress die de betrokken volwassenen veroorzaken en juridisch meekijken.

Samenplaatsen broers en zussen

Positief en ondersteunend voor kinderen is dat binnen het wetsvoorstel de bescherming van het gezinsleven onder andere wordt ingevuld door broers en zussen en kinderen die met elkaar samenleven als broers en zussen, samen te laten zijn.

Perspectief via de rechter

In het kader van een betere toegang, een stok achter de deur en een uniformere werkwijze rondom perspectiefbepaling, kunnen wij achter het voorstel staan het perspectief altijd via de rechter te laten bepalen. Ook hier geldt dat het betekent dat kinderen in het “juridische bos” iemand nodig hebben die met hen samen kijkt naar alle ingewikkeldheden en die zo nodig hun stem vertegenwoordigd. Juist ook als zij worden gehoord en juist ook als zij zelf een rechtsingang hebben. Door kinderen op deze manier (terecht) serieus te nemen, kunnen zij ook een zware last ervaren in de ingewikkelde mix van gehechtheids- en loyaliteitsgevoelens³. Ervoor zorgen dat iemand kan helpen tillen, is het minste wat we als grote mensen kunnen doen.

Evaluatie bij voogdijmaatregel

Binnen het conceptwetsvoorstel is een jaarlijkse evaluatie bij een voogdijmaatregel ingebed, waarvoor de gecertificeerde instelling verantwoordelijk wordt gemaakt. Hoewel een jaarlijkse evaluatie zeer is toe te juichen, is er wel enige zorg over hoe deze zou worden ingericht. Zonder afbreuk te doen aan de intenties van de gecertificeerde instellingen, hebben wij wel een paar vragen:

- Is er geen sprake van de slager die zijn eigen vlees keurt?
- Waar is een mogelijkheid op controle van op de juiste wijze evalueren?

Juist voor deze situaties, waarbij de juridische procedures voorbij zijn, maar kinderen nog altijd wel in de spanningen kunnen leven van ouders, pleegouders/ gezinshuisouders en gecertificeerde instelling, is een goede evaluatie belangrijk. Het is belangrijk dat een kind zich gehoord en gezien weet. Omdat er geen procedures meer zijn, is een bijzondere curator (die immers onder beschikking werkt) misschien niet logisch, maar toegang tot een onafhankelijke professional die samen met het kind diens belangen behartigt, is wel een must.

Op dit moment zien de bijzondere curatoren bovengenoemde zaken als een risico voor de borging van het kindsbelang, een rechterlijke instantie als vangnetfunctie zou zodoende een optie moeten blijven.

Overige zaken

Wij maken ons zorgen over de dag-dagelijkse situatie, waarbij een goed conceptvoorstel door de realiteit kan worden ingehaald. De jeugdzorg staat onder enorme druk, waarbij de decentralisatie naar de gemeentes zorgt voor grote verschillen in hulpverlening en aanpak.

³ Aartsen e.a., Opgroeien in twee families, hfst.3, SWP, 2021

Ook de rechtspraak staat onder druk, de aanname dat de druk op de zittingen door de voorgestelde aanpak wordt verlaagd, vinden wij onvoldoende onderbouwd. Het verkorten van de termijnen juichen wij enorm toe, daar wij weten vanuit onze contacten met kinderen en jongeren hoezeer tijd een factor kan zijn in ervaren druk. Dit zal wel op de juiste manier moeten worden ondersteund. De invulling van die ondersteuning om termijnen te verkorten missen wij in het conceptwetsvoorstel.

Onze voorstellen tot het meer gebruik maken van bijzondere curatoren, zorgt in dit opzicht niet voor grotere vertragingen, gezien de mogelijkheid om over te gaan tot ambtshalve benoeming door de rechtspraak. Mogelijk kan de evaluatie van de recente pilot bij de Rechtbank Rotterdam snel een bijzondere curator te benoemen hierin worden meegenomen.

Ten slotte

Naar aanleiding van de hoorzitting van maandag 3 maart 2025, is duidelijk dat er reflectie nodig is. In de onderzoeken naar dingen die misgaan in de jeugdzorg, komt ook recentelijk naar voren dat de stem van het kind onvoldoende is en wordt gehoord. De bijzondere curator fungeert als stem voor het kind en kan naast het kind staan. De bijzondere curator kan een vertrouwenspersoon zijn. Omdat de bijzondere curator los staat van het systeem van gecertificeerde instelling en ouders, kan de bijzondere curator de stem van het kind laten horen bij de rechtbank en bij de gecertificeerde instelling.

Voor meer informatie of een uitwisseling, zijn wij altijd bereid in contact te treden en de dialoog te voeren.

Mr. L. de Roode

Drs. A. Hendriks

Drs. R. Wonink

Dr. M. van Dam

Drs. L. van Wesemael

Mr. Drs. AM Beijersbergen

Mr. I. Pieters

Drs. A. van Teijlingen

Telefoon: 0620610349

Email: anneke@mediationvoorjou.nl